

VÝVOJ MODU OPERANDI POUŽÍVANÉHO PŘI TERORISTICKÝCH ÚTOCÍCH A INCIDENTECH V LETECH 2014 – 2017, EVROPSKÁ UNIE A KAVKAZ

DEVELOPMENT OF MODUS OPERANDI USED WITHIN THE TERROR ATTACKS AND INCIDENTS IN YEARS 2014 – 2017, EUROPEAN UNION AND CAUCASUS

Tereza ŠTERNOVÁ, Dora LAPKOVÁ
t.sternova@stpi.cz, dlapkova@utb.cz

Abstract

This paper is focused on research of Modus Operandi used in attacks in the European Union and Caucasus from 2014 until now. The paper follows MO and its changes during this period of time with regard to perpetrator behind the attack. The study is based on detailed research of 85 attacks.

Key words

Terrorism, soft targets, modus operandi, Islamic State, Al-Qaeda, lone wolf, car-ram, explosives, TATP, hot weapon, cold weapon, Inspire, Rumiyah.

Úvod

V tomto článku se budeme věnovat vývoji modu operandi (překlad: způsob provedení – v našem případě způsob provedení útoku, dále jen „MO“) současných teroristických útoků na území Evropy. Z výčtu útoků, ze kterých naše studie vychází, jsou vyřazeny ty, které mají pouze lokální zaměření, jako jsou lokální separatisté bojující proti místnímu vládnímu aparátu (tzn. IRA, PIRA, RIRA, ETA, Korsičtí separatisté a jiné). Naopak je do výčtu začleněna problematika Kavkazu a Střední Asie, jejíž islamističtí separatisté jsou nedílnou součástí současného vedení jak Al-Kájdý, tak Islámského státu. Samotná studie pak zahrnuje 85 vybraných útoků, ze kterých v tomto textu vycházíme a jejichž součástí jsou přiložené grafy.

Časově se pak zaměříme na období od roku 2014 až po současnost, tedy od vzniku Islámského státu a změny politiky vůči zemím západního světa, kdy dochází k zásadnímu nárůstu teroristických útoků na území Evropy. V tomto období dochází i ke změně stylu propagace předních teroristických organizací směrem k tzv. „lone wolves“ (překlad: osamělí vlci, jedná se o útočníky, kteří útočí samostatně, nejsou součástí větší organizované skupiny) v Evropě.

Samotný termín „lone wolf“ (překlad: osamělý vlk, útočník, který jedná/útočí samostatně, není organizován ve větší skupině) by si zasloužil širší rozbor. Pro naše účely takto označujeme člověka, který jedná samostatně, podporovatele jedné z teroristických organizací, který může být skrze sociální síť (Telegram¹, Facebook, Twitter, Snapchat a jiné) ve spojení s tutorem z dané teroristické organizace nebo může být pouze příjemcem anonymní propagandy (především Telegram, dále časopisy Inspire², Rumiyah³, Al-haqiqa⁴), popřípadě může být propojen s jiným útočníkem při pokusu o útěk do Sýrie. Jak jsme již naznačili, setkáváme se i s případy, kdy tito útočníci byli ve spojení s jinými útočníky (na příklad Mehdi Nemmuouche⁵ byl v kontaktu s Abdelhamidem Abaaoudem^{6,7}) a z neznámého důvodu se rozhodli jednat sami

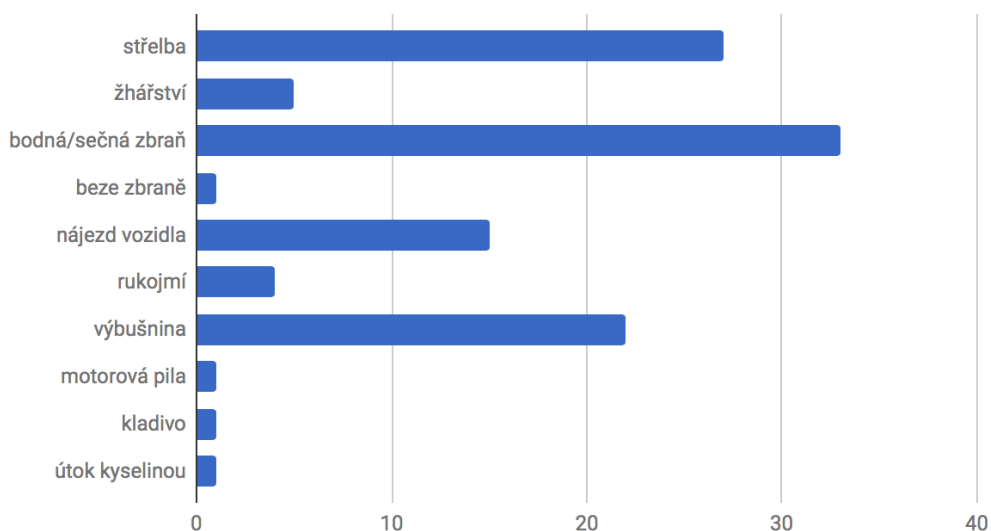
nebo se pokusili o útěk do Sýrie, aby se připojili k Islámskému státu, na prvním přechodu v Turecku byli však operativcem posláni zpět do Evropy, aby využili možnosti konat za Islámský stát v zemi svého původu (na příklad Sid Ahmed Ghلام⁸, který plánoval útok na kostel Saint-Etienne-du-Ruvaru).

Pokud se tedy zaměříme na útoky v daném časovém období, vnímáme teroristické útoky od větších organizovaných skupin až po jednotlivce, a to jak z řad islamistických radikálů, tak proti-muslimských krajně pravicově orientovaných jedinců (níže zmiňovaný Darren Osborne⁹, Pavlo Lapshyn¹⁰ a další). U obou zmíněných radikálních skupin dochází k použití stejných MO.

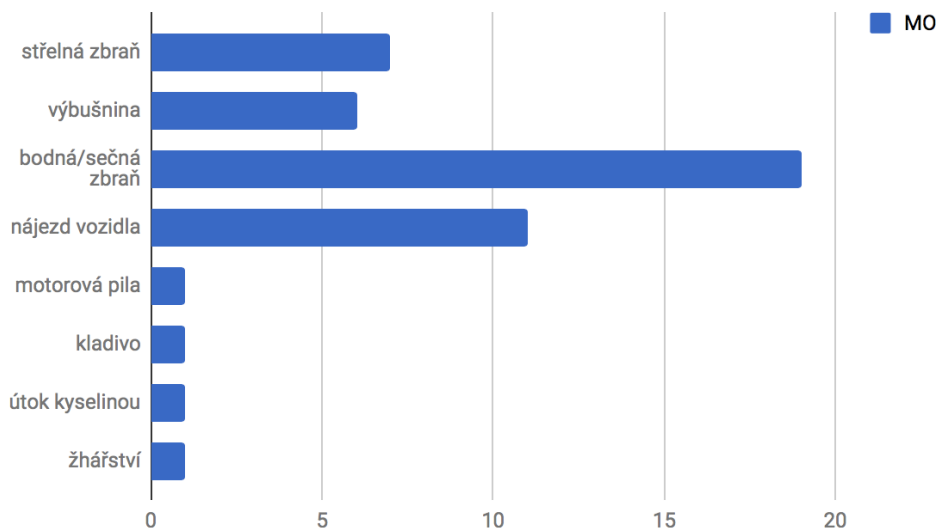
Nejčastěji používané MO v Evropě od roku 2014

Mezi nejčastější MO zmíněných skupin patří použití bodné/sečné zbraně, střelné zbraně, výbušniny a nájezd vozidla (obvykle zapůjčená či ukradená dodávka nebo nákladní vůz, viz graf “Modus operandi 2014 – 2017”). Pokud se zaměříme na rok 2017 (viz graf “Modus operandi 2017”), vidíme změnu preferencí v použití MO, kde na prvním místě zůstává bodná/sečná zbraň, na druhé místo se přesouvá nájezd vozidlem a na třetí střelná zbraň, výbušnina se potom posouvá na místo čtvrté. K této změně dochází zřejmě z důvodů, které by bylo vhodné dále zkoumat jako samostatné hypotézy. Domníváme se, že hlavní příčinou této změny je nárůst počtu “lone wolves” oproti organizovaným skupinám (navazuje na dříve zmíněný trend v rámci “lone wolves”), s nímž je spojena menší znalost postupů pro sestavení výbušniny a obtížnější dostupnost prostředků k její výrobě. Další příčinou je zpřísnění dostupnosti zbraní v Evropské unii. Jde tedy obecně o snížení dostupnosti prostředků ke spáchání útoku. Často se pak setkáváme právě s kombinací útoku nájezdem vozidla a následným útokem bodnou/sečnou zbraní, popřípadě střelnou zbraní.

Modus operandi 2014 - 2017

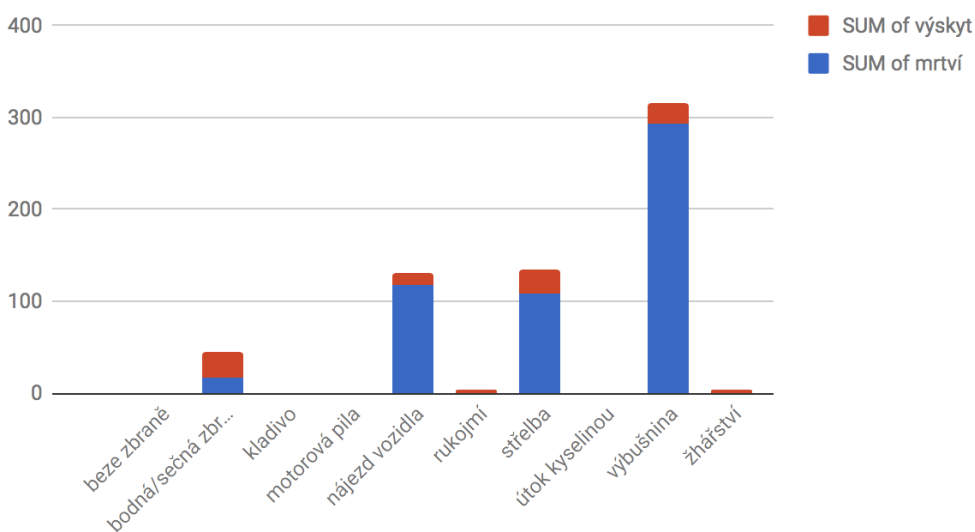

Modus operandi 2017

Z provedených útoků lze dále určit, který z MO je z pohledu útočníků nejefektivnější. Efektivitu měříme jako poměr mezi počtem útoků a obětí. Porovnáme-li účinnost útoků, útok s použitím výbušniny (viz graf "Počet mrtvých v závislosti na MO") zůstává útokem s největším dopadem na ekonomiku a s největším počtem obětí, především jde o sebevražedné útoky výbušninou (oproti útokům výbušninou v odloženém zavazadle, autě a jiné).

Počet mrtvých v závislosti na MO

MO v propagandě radikálních uskupení

Pokud odhlédneme od dat sesbíraných za poslední necelé čtyři roky a zaměříme se na propagandu Islámského státu a Al-Kájdý (popřípadě dalších radikálních uskupení, jako je Riyad-us Saliheen a jiné), vnímáme několik hlavních momentů. Již v roce 2010 se objevuje v prvním čísle časopisu Inspire¹¹ doporučení k použití vozidla k nájezdu do chodců jako propagovaný MO. V roce 2014 pak IS vyzývá ve svém propagandistickém videu určeném pro francouzské publikum k útokům za použití vozidla na vánoční trhy. Po této výzvě následují útoky v Dijonu¹² (21. prosince 2014) a v Nantes¹³ (22. prosince 2014). Tyto útoky se zjevně staly častými právě pro svou dostupnost a rychlou možnost útěku z místa činu, což souvisí i se spontánním rozhodnutím daných útočníků. Tento MO se v následujících letech, především v období vánočních trhů¹⁴, objevuje několikrát a stává se jedním z nejoblíbenějších nejen u islamistů. Díky dostupnosti informací se tak dostává i k útočníkům z druhé strany spektra, jako byl právě Darren Osborne, který 19. června 2017 zaútočil autem na skupinku Muslimů stojící před mešitou v průběhu nočních modliteb v měsíci Ramadán¹⁵. Přiměřeně k tomu se objevují materiály s propagandou zaměřenou na použití vozidla, tedy “car-ram”, ještě několikrát.

Již v roce 2010 se objevuje návod v časopise Inspire¹⁶ (jedná se o stejné první číslo, které nabádá k útokům za použití vozidla), jak vytvořit bombu “v kuchyni vaší matky”. Od té doby se teroristické organizace přesunuly k jinému druhu výbušniny, a to TATP (taktéž nazývána “matka satanů”). Tento druh výbušniny je možné vyrobit z dostupných chemikálií a není detekovatelná detektory určenými pro detekci trhavin na bázi nitrosloučenin. Jedná se pak o útoky: Manchester aréna – koncert Ariany Grande, květen 2017, zastávka londýnského metra Parsons Green, září 2017, plánovaný útok na Sagrada Familia, srpen 2017, kde z důvodu detonace při výrobě útočníci zvolili náhradní plán a následný den použili zapůjčenou dodávku, do které měla být bomba uložena, jako car-ram (překlad: nájezd vozidlem) na promenádě Las Ramblas a jiné¹⁷.

Vedle často používaných MO se taktéž objevují nové návrhy pro “lone wolves” jak spáchat útok, a to např. zakládání lesních požárů či vražda taxikáře uskrčením. Tyto MO se neobjevují ani v minulosti a ani nenásledují po této výzvě. Otázkou zůstává, zda se tyto skupiny, vědomé si pozornosti bezpečnostních služeb, zpravodajských služeb, médií a především veřejnosti, nesnaží využít přírodních katastrof a kriminálního jednání nespojeného s terorismem, aby vyvolaly ve veřejnosti paniku při každé z těchto událostí.

Jedním z dalších doporučovaných MO je vykolejení vlaku za pomoci speciálního nástroje. Tento druh útoku a výroba vykolejovacího nástroje byly popsány v posledním čísle časopisu Inspire¹⁸, kde jsou taktéž uvedeny vlakové linky a trasy severoamerických vlakových společností. Díky tzv. operaci “Smooth”¹⁹ (překlad: plynulý, klidný, bezproblémový) byl v roce 2013 odhalen pokus o útok vykolejením na vlakovou linku New York – Toronto operovanou společnostmi VIA Rail (CA) a Amtrack (USA) a následný útok na Times Square. Jeden z útočníků, Chiheb Esseghaier, byl napojen na odnož Al-Kájdý (fungující na iránsko-pákistánské hranici). Vlaková linka společností VIA Rail a Amtrack (dnes operující na lince Vancouver – New York) je uvedena hned na druhém místě ve výčtu linek v časopisu Inspire, na které “lone wolves” mají zaútočit. Zde se pak nabízí otázka, zda tato konkrétní vlaková linka je v dlouhodobém plánu Al-Kájdý, či zda se jedná o inspiraci tímto pokusem. V případě, že by se jednalo o dlouhodobější plán, vyvstává otázka, zda jsou předem vytipované cíle těchto útoků, tak jako v případě útočníka Sida Ahmeda Ghlama, který se měl pokusit o útok na kostel Saint-Etienne-du-Ruvarý pár měsíců před úspěšným útokem na tento kostel, při kterém byl podřezán zde sloužící kněz²⁰. Podle následných výpovědí zadrženého Ghlama víme, že při pokusu o přechod na turecké hranici mu byl doporučen návrat do Francie s kontaktem na konkrétní osobu, která mu doporučila způsob i místo útoku, tedy kostel Saint-Etienne-du-Ruvarý²¹.

Bezpečnostní opatření odpovídající na aktuální hrozby ovšem též neprojdou bez reakce útočníků, proto v jednom ze svých příspěvků doslova oslovují bezpečnostní služby: “Položíte-li před trhy bariéry proti vjezdu vozidel, stejně nezabráníte lidem, aby na ně vnikli po svých vlastních nohách.” Na tomto propagačním materiálu je vyobrazen ozbrojený zamaskovaný muž, který se chystá projít mezi bariérami. Útočníci tedy nejen že ve svých propagačních materiálech reagují na aktuální opatření, ale zároveň komunikují se samostatnými bezpečnostními zpravodajskými službami, o nichž ví, že tento materiál, primárně určený pro “lone wolves” a šířený přes uzavřené kanály, taktéž obdrží.

Závěr

S ohledem na často používaný MO v místě, na němž se útoky opakovaly, zavedla Velká Británie několik opatření. Konkrétně se v případě Westminsterského paláce zaměřili na hlavní vchodovou bránu, postavení železobetonové jednolitě nižší stěny a viditelné umístění ozbrojených policistů²². Právě zkušenosti z útoku před Westminsterským palácem (březen 2017) a útoku na London Bridge a Borough Market (červen 2017) poukázaly na znevýhodněnou pozici pochůzkových policistů, kteří těmto útokům zpravidla čelí jako první, než dorazí zásahová jednotka. Tato opatření pak měla v srpnu 2018 za výsledek nulové oběti útoku Saliha Khatera.

S ohledem na vývoj a změny v používání modu operandi je tedy nutné tyto změny neustále sledovat hned dvěma způsoby, a to sledováním v minulosti použitých MO a sledováním aktuálních trendů propagovaných samotnými vlivovými skupinami na již zmíněných platformách. Cíle jako takové pak efektivně proti těmto konkrétním MO zabezpečit a zabezpečení neustále aktualizovat.

Článek vznikl v rámci řešení projektu “VI20172019073 – Identifikace a metody ochrany měkkých cílů ČR před násilnými činy a rozpracování systému včasného varování”.

POZNÁMKY:

- ¹ Komunikační síť s možností šifrování komunikace
- ² Oficiální časopis obsahující propagandu a návody k teroristickým útokům vydávaný Al-Kájdou
- ³ Oficiální časopis obsahující propagandu a návody k teroristickým útokům vydávaný Islámským státem
- ⁴ Oficiální časopis obsahující propagandu a návody k teroristickým útokům vydávaný skupinou dříve známou jako Hay'at al-Tahrir al-Sham
- ⁵ Útočník z Židovského muzea v Belgii, 24. května 2014
- ⁶ Architekt útoku v Paříži 13. listopadu 2015
- ⁷ HENLEY, Jon. Abdelhamid Abaaoud, suspected Paris attacks ringleader, was killed in raid. *Theguardian.com* [online]. 19. 11. 2015 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/19/abdelhamid-abaaoud-suspected-paris-attacks-ringleader-was-killed-in-raid>
- ⁸ BOUTRY, Thimothée. Un vétéran du djihad a inspiré Sid Ahmed Ghlam, le terroriste de Villejuif. *Leparisien.fr* [online]. 17. 11. 2016 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <http://www.leparisien.fr/faits-divers/un-veteran-du-djihad-a-inspire-le-terroriste-de-villejuif-17-11-2016-6337452.php>
- ⁹ Útok na skupinu Muslimů před mešitou v průběhu měsíce Ramadán, Finsbury Park, Londýn, Velká Británie (19. června 2017)
- ¹⁰ Série útoků (výbušnina) na mešity ve Velké Británii v průběhu roku 2013, ubodání Mohammeda Saleema (29. dubna 2013)

- ¹¹ Inspire Magazine: al-Qā'idah in the Arabian Peninsula releases its first English language magazine "Inspire". *Jihadology.net* [online]. 30. 6. 2010 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://azelin.files.wordpress.com/2010/06/aqap-inspire-magazine-volume-1-uncorrupted.pdf>
- ¹² HUET, Natalie. Dijon attack: Car driver mows down pedestrians in eastern France, invoking Allah. *Independent.co.uk* [online]. 22. 12. 2014 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/dijon-attack-car-driver-mows-down-pedestrians-in-eastern-france-invoking-allah-9939181.html>
- ¹³ France attack: Van driven into shoppers in Nantes. *Bbc.co.uk* [online]. 23. 12. 2014 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-30583390>
- ¹⁴ KITCHING, Chris. ISIS' threat to Christmas shoppers as new poster shows armed terrorist in London's Oxford Street. *Mirror.co.uk* [online]. 4. 12. 2017 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/isis-threat-christmas-shoppers-new-11637057>
- ¹⁵ Finsbury Park: Man 'wanted to kill Muslims in van attack'. *Bbc.co.uk* [online]. 22. 1. 2018 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-42778184>
- ¹⁶ Inspire Magazine: al-Qā'idah in the Arabian Peninsula releases its first English language magazine "Inspire". *Jihadology.net* [online]. 30. 6. 2010 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://azelin.files.wordpress.com/2010/06/aqap-inspire-magazine-volume-1-uncorrupted.pdf>
- ¹⁷ HAJEK, Adam. Satanova máma. Útočník z Londýna zvolil oblíbenou třaskavinu teroristů. *Zpravy.idnes.cz* [online]. 16. 9. 2017 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/londyn-parsons-green-tatp-peroxydy-acetonu-traskavina-pgw-/zahranicni.aspx?c=A170916_170110_zahranicni_aha
- ¹⁸ Inspire Magazine: New issue of al-Qā'idah in the Arabian Peninsula's magazine: "Inspire #17". *Jihadology.net* [online]. Dostupné z: <https://azelin.files.wordpress.com/2017/08/inspire-magazine-17.pdf>
- ¹⁹ CURRY, Colleen. Al Qaeda Terror Plot Targeting Canada Train Foiled, 2 Arrested, Police Say. *Abcnews.go.com* [online]. 22. 4. 2013 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/US/al-qaeda-backed-terror-plot-derail-toronto-train/story?id=19017037>
- ²⁰ WILLISHER, Kim a BORGER, Julian. Isis attackers forced French priest to kneel before he was murdered, hostage says. *Theguardian.com* [online]. 26. 7. 2016 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/26/men-hostages-french-church-police-normandy-saint-etienne-du-rouvray>
- ²¹ BOUTRY, Thimothée. Un vétéran du djihad a inspiré Sid Ahmed Ghlam, le terroriste de Villejuif. *Leparisien.fr* [online]. 17. 11. 2016 [cit. 2018-08-29]. Dostupné z: <http://www.leparisien.fr/faits-divers/un-veteran-du-djihad-a-inspire-le-terroriste-de-villejuif-17-11-2016-6337452.php>
- ²² Pochůzkoví policisté ve Velké Británii jsou vybaveni pouze obuškem.